

רשימות

בפרשת השבוע

חקת

פרק י"ט פסוק ב'

ויקחו אליך פרה אדמה

מובא במדרש [במדבר רבה, חקת פרשה י"ט] מפני מה כל הקרבנות זכרים וזו נקבה? אמר רבי איבו משל לבן שפחה, שטינף פלטין של מלך, אמר המלך תבוא אם ותקנח צואת בנה, כך תבוא פרה ותכפר על מעשה העגל. י"ל שההסבר של המדרש הוא כך שמעשה העגל היה חילול ה' גדול בכל העולם, שבני ישראל עבדו עבודה זרה מיד לאחר יציאת מצרים ומתן תורה, לכן הכפרה לכך שתבוא הפרה אדומה שאין בה טעם, ובזה הגויים מדברים סרה על ישראל לאמר מה העבודה הזאת לכם שהוא מצוה ללא טעם, ומכיון שרואים שמקיימים את המצוה הזאת ללא טעם, הרי זה קידוש ה' גדול, שמקיימים את המצוה רק בגלל רצונו יתברך, ולכן זה מעשה מצוה של קידוש ה', שמכפר על מעשה העגל שהיה חילול ה'.

פרק כ' פסוק ח'

ואת בעירם

רש"י: מכאן שחס הקב"ה על ממונם של ישראל.

קשה היכן רואים מהפסוק שחס הקב"ה על ממונם של ישראל, ואם הראיה היא בגלל הציווי להשקות את הבהמות, אולי הסיבה שכתוב להשקות אותם הוא כדי למנוע מהם צער בעלי חיים? וי"ל שהדייק הוא מלשון הפסוק "ואת בעירם", שהפסוק מקשר את הבהמות עם בעליהם, והרי הקשר שלהם הוא רק קשר ממוני, ואם הסיבה להשקותם היתה בגלל מניעת צער בעלי חיים, היה צריך לכתוב בפסוק ואת הצאן ואת הבקר, שהם עומדים בזכות עצמם, ולהשקותם מפני צער בעלי חיים.

פרק כ' פסוק י"ז

נעברה נא בארצך לא נעבר בשדה ובכרם ולא נשתה מי באר דרך המלך נלך לא נטה ימין ושמאל עד אשר נעבור גבלך

רש"י: מי בורות היה צריך לומר, אלא כך אמר משה, אף על פי שיש בידינו מן לאכול, ובאר לשתות לא נשתה ממנו, אלא נקנה מכם אוכל ומים להנאתכם, מכאן לאכסנאי שאף על פי שיש בידו לאכול יקנה מן החמנו כדי להנות את אושפיזו. [תנחומא יב].

אך אדום סירבו לבקשת בני ישראל, ולכן שוב בקשו מהם כמו שנאמר בהמשך [יט] "במסילה נעלה, ואם מימך נשתה אני ומקני ונתתי מכרם, רק אין דבר, ברגלי אעברה".

קשה על זה איך לומדים מכאן לכל אכסנאי שיקנה מהחנווני-בעל הבית, כדי להנות את אושפיזו, אולי כאן משה רבינו אמר שיקנו המים מאדום ולא ישתמשו במי הבאר שהיה עמם, כדי לפייסם בממון שיתרצו לתת להם לעבור בגבולם, כמו שמצינו שגם פייסם בדיבור "אעברה נא" ככתוב במפרשים [ולא כמו אצל סיחון בלי המילה "נא"]?

צריך לפרש שמכיון שאמרו "ונתתי מכרם" ורצו כאן לפייס את אדום בכסף, מדוע אם כן נאמר גם בתחילה "לא נשתה מי באר" [שפירושו שנשלם עבור המים, לפירש"י], מדוע צריך לאמר זאת פעמיים? אלא י"ל שמיתור זה למדו במדרש שבא ללמד שכל אדם יהנה את אושפיזו, אפילו שיש לו.

ואין ללמוד הלכה זאת ממה שנאמר לקמן [בפרק כא פסוק כב] אצל סיחון מלך האמורי "אעברה בארצך, לא נטה בשדה ובכרם, לא נשתה מי באר, בדרך המלך נלך, עד אשר נעבר גבלך", שגם שם נאמר אותו לשון כמו אצלינו, "לא נשתה מי באר, כיון ששם יש רק פסוק אחד, ואין ללמוד מפסוק זה, כי אולי רוצים לפייסם בממון שיתנו להם לעבור בגבולם, ולכן מציעים להם ממון, וכדכתבנו.

אך אם נעיין בחומש דברים שם מפורש בפסוק שהקב"ה מצווה את בני ישראל לפייס את אדום בכסף, שנאמר [פרק ב' פסוק ו'] "אכל תשברו מאתם בכסף ואכלתם, וגם מים תכרו מאתם בכסף ושתייתם", רק שצריכים אנו לדייק את לשון הפסוק "וגם מים תכרו מאתם בכסף", מדוע נאמר בלשון תכרו לשון כריית בור, ולא נאמר לשונות אחרים כמו שנאמר שם בהמשך לגבי סיחון נאמר [ב' כ"ח] "אכל בכסף תשברני ואכלתי, ומים בכסף תתן לי, ושתיית ריק אעברה ברגלי?" [אמנם רש"י מפרש שלשון תכרו הוא לשון מקח, עיין שם, אך עדיין קשה מדוע שינה הפסוק ללשון כרייה, ועוד שבחומש בראשית (נ,ה) רש"י מביא ג' פירושים ללשון כרייה, אחד כפשוטו לשון כרייה שהוא חפירה, עוד פירוש כמו רש"י אצלינו, והפירוש השלישי שהוא לשון כרי ערימה].

אולי י"ל שהפסוק מרמז לנו שצריך לפייס את אדום בעוד אופן, והוא שגם יחפרו את בורות המים, כיון שאדום דואגים שלא יהיה מספיק מים לעמם שלהם אם בני ישראל ישתו את מימיהם, לכן אמר ברמז שבני ישראל יכרו בורות בעצמם וגם ישלמו על המים מהם, ולכן אמרו להם פעמיים שישלמו על המים, כיון שבפעם הראשונה רמזו להם [עם הלשון תכרו] שמוכנים לחפור הבורות בעצמם.

ודע שמה שאמרנו שהסיבה לקנות מהם את המים בכסף הוא בשביל לפייסם שיתנו לבני ישראל לעבור בגבולם, הוא סיבה צדדית, כי הסיבה האמיתית היא שהקב"ה צוה לשלם להם על המים בכסף הוא, להראות להם שנתקיים ההבטחה לאבות [בראשית טו יד] "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול".

שכך נאמר במדרש רבי תנחומא [חקת יב]

"נעברה נא בארצך וגו' מי באר, מי בורות היה צריך לומר, למדך תורה דרך ארץ, שההולך לארץ שאינו שלו ויש בידו צרכיו, לא יאכל ממה שיש בידו, אלא שלו יהא מונח, ויקנה מן החנוני, בשביל להנותו, כך אמר להם משה, הבאר עמנו, ומן אנו אוכלין, לא תאמר שאנו מטריחין עליך, שכר אתה עושה לעצמך, וכך אמר לו הקב"ה למשה "אכל תשברו מאתם בכסף ואכלתם", ומשה אמר להם לישראל, היתירו להם כספכם, שלא יאמרו עבדים היו ועניים הם, הראו להם עשרכם וידעו שלא יאמרו הפסדתם בשעבוד, שכבר אמר הקב"ה ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, וידעו שאין אתם חסרים כלום". עד כאן.

ואפילו שהסיבה שהקב"ה צוה לפייסם בכסף הוא סיבה מיוחדת שנאמרה היא רק כלפי אדום, והיא כדי להראות להם שיש לבני ישראל כסף אחרי שהיו עבדים במצרים וכמו שהבאנו את לשון המדרש, אך עדיין אפשר ללמוד מהפסוקים שלנו לכל אדם הבא אצל החנוני שיקנה אצלו בכסף, כיון שישנם שני פסוקים האומרים זאת ואחד מיותר ללמד דין זה, כמו שכתבנו לעיל.

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובותו haseforum@gmail.com